

کار بر روی دریا، بدون نغمه ها، یا به زبان محلی «نیمه»، تحرك و جنبش لازم را نداشته و یا اصولاً امکان پذیر نبود. این نغمات نه تنها هنگام کار در دریا، بلکه بعضی مواقع نیز برای جابه جا کردن اشیاء سنگین در خشکی یا برای هماهنگ شدن نیروی کارگران، استفاده می شد. و در بعضی مواقع نیز در بزله ها از این اشعار و نغمات استفاده می شود. نغمه ها یا نیمه های کار دریا عبارتند از:

۱. نیمه میداف ۲. نیمه گرگور ۳. نیمه بالا کشیدن سنگر یا بادبان (شیرا).

سرهنگ یا ناخدا می شناسند، وظیفه تکخوانی را بر عهده دارد و بقیه افراد که شامل ملوانان و جاشوها می شوند قطعات و جوابهای مخصوص هر نیمه را به سرهنگ جواب می دهند بدین وسیله ریتم کاری که انجام می دهند (مانند پاروزدن) هماهنگ می شود. لازم به یادآوری است که ریتم نیمه ها از نظر زمان ضریبی با هم متفاوت می باشند و نیمه هایی که با ریتم کندترند، شروع کار خواننده می شود و رفته رفته ریتم تندتر می شود تا بدین وسیله کار سریعتر انجام شود. مضمون آوازاها بیشتر، در مورد توصیف ائمه معصومین و یا در مورد رشادت و قدرت جاشوها است. درباره نوع دوم که درباره توانمندی جاشوها است، برای تشویق و ترغیب آنان و کار بیشتر خواننده می شود. در نیمه های میداف، از اشعار فایز و

نیمه ها: شامل ترانه ها و اشعار مختلف می باشد که هر کدام نوای خاص خود را داشته و نحوه اجرای آنها بدین صورت است که یک نفر به عنوان «سردمدار» که او را به نام

موسیقی نواحی مختلف
موسیقی در ایران
 سعید شنبه زاده

موسیقی

کار دریایی بوشهر

مفتون استفاده می شود و گاهی نیز به بعضی اشخاص در
غالب شعر طعنه می زنند. این نوع موسیقی تأثیر زیادی برای
تهییج احساسات و تقویت نیروی جسمانی دارد.

یا صاحب الزمان (جاشوها)
صاحب زمان ظهور بکن (سرهنگ)
یا صاحب الزمان (جاشوها)

نیمه ها:

نیمه گرگور ۱. نیمه یا امام یا امام (سرهنگ)

یا صاحب الزمان (جاشوها)

یا امامی یا امام (سرهنگ)

۲. نیمه امام هشتم غریب الغریبا (سرهنگ)

امام هشتم (جاشوها)

که ما امت کی (سرهنگ)

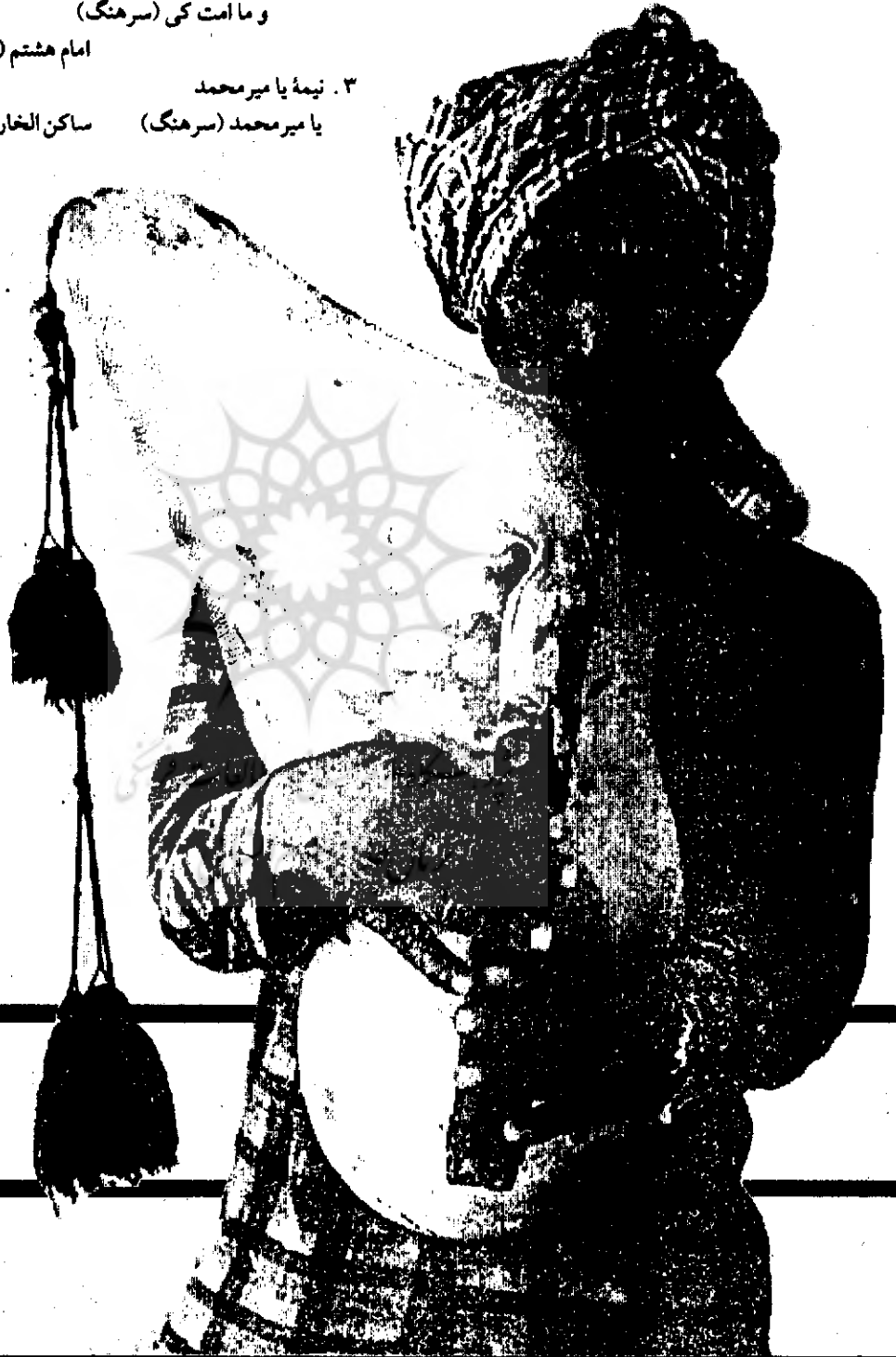
امام هشتم (جاشوها)

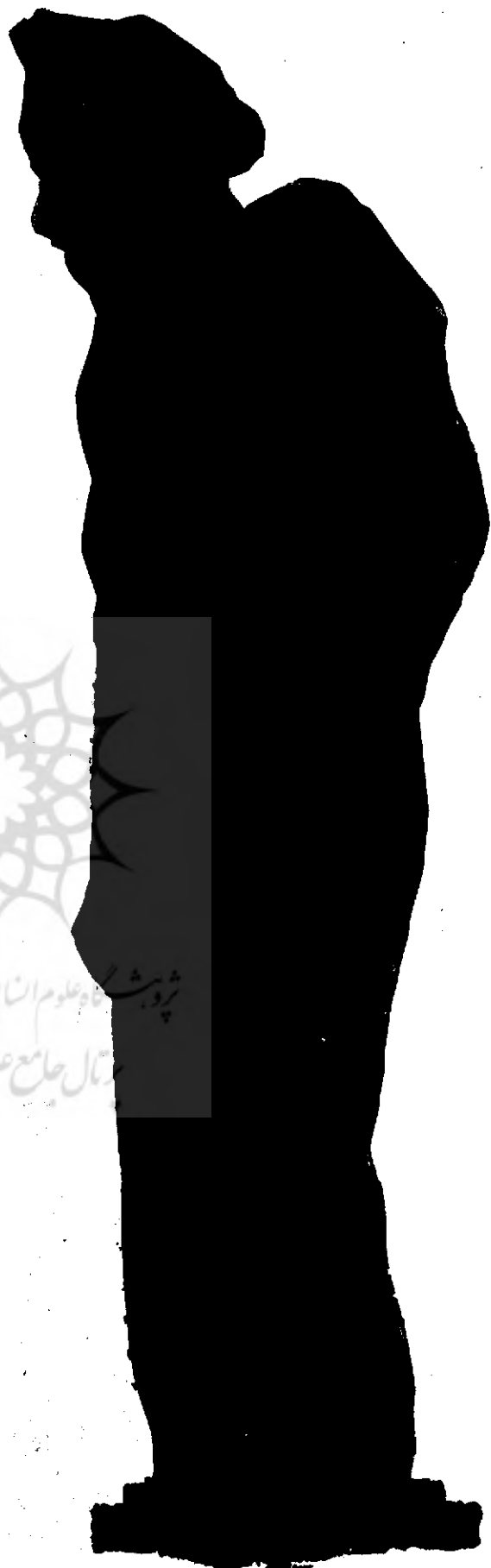
و ما امت کی (سرهنگ)

امام هشتم (جاشوها)

۳. نیمه یا میرمحمد

یا میرمحمد (سرهنگ) ساکن الخارگی (جاشوها)

- دريانشيني (سرهنگ)
- تا بدنييني (سرهنگ)
- بلا نييني (سرهنگ)
- يالا محمد (سرهنگ)
- باشي انشالله (سرهنگ)
- رحمان رحمن (سرهنگ)
- يا الله كريم (سرهنگ)
- كريم دايم (سرهنگ)
- دايم به الله (سرهنگ)
- الله بزرگي (سرهنگ)
- بزرگسوازي (سرهنگ)
- سي ما عيالي (سرهنگ)
- روزي برسون (سرهنگ)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)
- ساكن الخارگي (جاشوها)

در حال حاضر این نیمه به دلیل اینکه اغلب کارها با ماشین صورت می گیرد تقریباً فراموش شده است. ولی گاهگاهی مشاهده می شود که هنگام نشستن لنج، زمزمه هایی از نیمه ها شنیده می شود. در بوشهر نیمه خوانی با ساز همراه نیست، ولی در کشورهای عربی برای هماهنگی بیشتر، از ساز دمام استفاده می شود. از آن جایی که دریانوردان بوشهری ارتباط تنگاتنگی با کشورهای عربی و آفریقای و هند داشتند، در بعضی از نیمه ها کلماتی وجود دارد که معنا و مفهوم خاص را تداعی نمی کند مانند کلمه «هله».

موسیقی مذهبی

ساز در موسیقی مذهبی:

□ موسیقی مذهبی شامل دو بخش سازی و آوازی می شود که موسیقی آوازی شامل آوازهای تنها و جمع خوانی است.

نحوه اجرای موسیقی مذهبی در بالا بردن پایگاه اجتماعی یک محل، تأثیر بسزایی دارد، همچنین خواننده یا نوحه خوان محلی توانا که بتواند نوحه ها را به خوبی اجرا کند نیز از پایگاه اجتماعی والایی برخوردار است. بطور کلی در بوشهر نوحه خوان، دارای جایگاه اجتماعی خاصی نزد مردم است. عزاداری بوشهر بدون موسیقی و نواها غیر قابل تصور است و تأثیرات معنوی و مادی سازها و آوازهای مذهبی و تهییج عواطف و احساسات گروهی در موسیقی مذهبی بوشهر غیر قابل انکار. اجرای خوب مراسم مذهبی موجب تشخیص و اعتبار محل اجرا کننده می شود.

نحوه اجرا و ترتیب مراسم موسیقی مذهبی

مراسم سنج و دلم، تنها بخش موسیقی مذهبی است که

به وسیله سازهای دمام و بوق و سنج به اجرا در می آید. این مراسم برای اکران و خبر به مردم و تجمع آنان برای مراسم سینه زنی است، در اجرای این مراسم، تعداد تشکیل دهندگان یک دسته دمام زن عبارتند از: هفت عدد دمام، هفت جفت سنج و یک عدد بوق. هر دمام نام مخصوصی بنابه نحوه اجرا و ترتیب قرار گرفتن دارد که به قرار زیر است:

۱. دمام اشکون: این دمام، رهبری کل دمام ها را بر عهده دارد، همچنین اجرای ریتم های غیرمقتارن به صورت بداهه نوازی. را بر عهده دارد.

نوازندگان دمام اشکون معمولاً از افراد مسن هستند. طریقه قرار گرفتن دمامها بدین صورت است: دو به دو روبروی هم قرار گرفته، دمام اشکون به تنهایی در ابتدا و جلودار بقیه دمام است. نوازندگان دمام هر محل، اهل همان محلند، (در این باره تعصب خاصی رایج است). بعد از دمام اشکون دو دمام دیگر روبه روی هم به نامهای «دمام های غمبیر» هستند که در سلسله مراتب دمامها بعد از اشکون قرار می گیرند و نوازندگی این دو دمام نیز توسط افراد مسن صورت می گرفت. چهار دمام دیگر نیز فقط دمام نامیده می شوند و اجرای ریتم پایه را بر عهده دارند.

اجزای تشکیل دهنده و ساختمان یک دمام عبارتند از:

۱. پیپ: از جنس چوب است و کنده (تنه) درخت توخالی است که در قدیم از آفریقا آورده شده است. تعداد این پیپ ها انگشت شمارست و به جز چهار محل اصلی بوشهر، دیگر محلها دارای این گونه پیپ ها نیستند.

۲. چمبیره یا چمبیره: چهار قطعه چوب مدور که در هر طرف پیپ، دوتای آنها به وسیله طناب که در زبان محلی به آن بند کسمبال می گویند پوست را نگه می دارند. و ساختمان دمام از این اجزا تشکیل می شود.

یک طرف از دمام یعنی یکی از پوستها علامت قرمز و طرف دیگر بدون علامت است. آن سمتی که علامت قرمز دارد، باید با دست نواخته شود و در قسمت دیگر به کمک چوب.

نکته قابل توجه در باره دمام که ساز ضربی مذهبی بوشهری است، این که، حتی در نحوه ساخت آن نیز نکات مذهبی و اعتقادات مذهبی بکار می رود. بدین صورت که اجزایی به تعداد هفت که عدد مقدسی تلقی می شود در نحوه ساخت دمام به کار می برند. بند نگه دارنده پوست، باید ۷ گره به دور پوست بخورد و تعداد دمامهایی که با هم همناواری می کنند باید هفت عدد باشند.

از نوازندگان باتجربه و به نام قدیمی، می توان از مرحوم

بومون باباحاجی و مرحوم درنده نام برد.

سنج: عبارت است از دو صفحه فلزی - که در بوشهر به این فلز «هفت جوش» می گویند.

علت همناواری سنج با دمام نیز، ریشه در اعتقادات بومی و مذهبی مردم بوشهر دارد. مردم بوشهر معتقدند که فلز، شیطان و اجنه را فراری می دهد و در اطراف دمام که ساز مقدسی است، سنج آن نواخته می شود تا شیاطین به او نزدیک نشوند. تعداد سنجها هم هفت عدد است.

بوق: از شاخ بیج در بیج بزرگی است که سمبل هر محل قدیمی بوشهر بوده است. در نگهداری آن دقت زیادی به عمل می آید و در مراسم، علاوه بر کسی که نوازندگی بوق را بر عهده دارد چند تن هم محافظ بوق هستند. تعداد بوقها در بوشهر ۳ یا ۴ عدد است. بوق هنگام اجراء وظیفه هماهنگ سازی دمامها را از دو سوی بر عهده دارد خصوصاً زمانی که دمام به صورت «دو برده» یعنی دو دسته هفت تایی سنج و دمام مختلف شروع به نواختن می کنند. بوق وظیفه هماهنگ کردن دو دسته را با هم دارد. اعلان شروع دمام نوازی و اختتام آن نیز بر عهده بوق است که با نواهی خاص، دستور شروع می دهد و با نواهی دیگر دستور پایان را. از نوازندگان به نام بوق از مرحوم کریم و زانی هستند.

بخش دیگر موسیقی مذهبی بوشهر که به همراهی دمام و آواز اجراء می شود مراسم «دُم دُم سحری» است. اشعار این مراسم را در ماه مبارک رمضان، قبل از اذان صبح چند نفر با یک دمام برای بیدار کردن مردم و صرف سحری می خوانند.

□ اشعار دُم دُم سحری:

السلام یا شهر رمضان. خداوند! تو ستاری همه خوابند تو بیداری.

هر محل نوازندگان دُم دُم سحری مخصوص خود دارد. این نوازندگان در صبح روز عید سعید فطر با اجراء دُم دُم سحری و دست گرفتن جمعی ای به در خانه های محل می روند و مردم در جمعی به عنوان دستمزد و عیدی، پول می اندازند. به جز در مواردی که ذکر شد، ساز در مراسم مذهبی استفاده نمی شود، البته در سالهای اخیر در پایان مراسم مذهبی بوشهر از سازهای بادی غربی در مراسمی به نام «کُتلی» استفاده می شود. یا موقعی که دسته های سینه زنی در خیابان به را می افتند، این گروه سازها را پیشاپیش آنها اجرا می کنند. هر محل دارای یک گروه از نوازندگان سازهای غربی است که متأسفانه علاوه بر اجرایی خیلی نااهماتنگ، ناخواسته و ندانسته وارد مراسم مذهبی بوشهر شده است که البته نمی توان آن را جزئی از رسوم مذهبی و اصیل به شمار آورد.